

Det er umuligt inden for en anmeldelses rammer at omtale alle de bidrag, der findes i antologien, endsige at gå ind på en detaljeret redegørelse for de mange argumenter og konklusioner. Skal der rejses en kritik, må det være den gængse mod bøger af denne type, nemlig at artiklerne ikke hænger alt for godt sammen. De enkelte forfatters udgangspunkter er trods alt forskellige, deres problemstillinger er uensartede og deres konklusioner peger ikke i samme retning. Selv om Duncan forsøger at binde de enkelte bidrag sammen, bliver der mere tale om brikker til en mosaik end til et sammenhængende billede af nye statsteorier.

Bogen er frem for alt udtryk for den grøde og de bevægelser, der i øjeblikket er igang blandt neo- og postmarxisterne, og selv om den ikke klart meddeler det budskab, at demokratiet har været i stand til at ændre statens kapitalistiske karakter, så ligger dette svar tilsyneladende lige om hjørnet. Det er i hvert fald ganske sigende, at Graeme Duncan, der i sin bog om Mill og Marx klart var på den sidstnævntes side, her afslutter med at føre et ganske energisk forsvar for velfærdsstaten.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab

Wyn Grant, William Paterson og Colin Whitston, *Government and the Chemical Industry, A Comparative Study of Britain and West Germany*, Oxford: Clarendon Press, 1988, 341 s., £ 35.00.

Den foreliggende fremstilling har både tilknytning til det i begyndelsen af 1980'erne initierede projekt om erhvervs- og arbejdsgiverorganisationer, som havde base i Wissenschaftszentrum, Berlin, og et nyere, ligeledes internationalt, men engelsk forankret projekt, om relationerne mellem industri og stat. Læsning af bogen kræver dog ikke ubetinget et dybtgående kendskab til disse projekter.

Det centrale problem, der diskuteres, er, hvilke ligheder og forskelle den kemiske industri i henholdsvis England og Vesttyskland kan opvise. På den ene side er der tale om to lande med hver deres politiske traditioner. Disse må forventes også at præge den kemiske industri. På den anden side har vi jo at gøre med fuldstændig samme branche, der må antages at have en række fællestræk trods et bestemt nationalt tilhørsforhold. Hvad vejer med andre ord tungest: det nationale (divergerende) eller det industrispecifikke (konvergerende)? Dette spørgsmål stimuleres endvidere af, at der på det empiriske plan ofte er henvist til markante forskelle i industriens stilling i de to udvalgte lande.

For at besvare spørgsmålet interesserer forfatterne sig for eksempel ikke for den økonomiske succes, som den kemiske industri måtte fremvise. I centrum for undersøgelsen står derimod det politiske miljø, som denne gren af industrien er integreret i, og med henblik på nærmere at diskutere dette miljø præsenteres termen »policy community« i et særskilt afsnit. Det er et ganske instruktivt og inspirerende afsnit, og selv om alt langt fra finder anvendelse i den empiriske undersø-

Det er umuligt inden for en anmeldelses rammer at omtale alle de bidrag, der findes i antologien, endsige at gå ind på en detaljeret redegørelse for de mange argumenter og konklusioner. Skal der rejses en kritik, må det være den gængse mod bøger af denne type, nemlig at artiklerne ikke hænger alt for godt sammen. De enkelte forfatters udgangspunkter er trods alt forskellige, deres problemstillinger er uensartede og deres konklusioner peger ikke i samme retning. Selv om Duncan forsøger at binde de enkelte bidrag sammen, bliver der mere tale om brikker til en mosaik end til et sammenhængende billede af nye statsteorier.

Bogen er frem for alt udtryk for den grøde og de bevægelser, der i øjeblikket er igang blandt neo- og postmarxisterne, og selv om den ikke klart meddeler det budskab, at demokratiet har været i stand til at ændre statens kapitalistiske karakter, så ligger dette svar tilsyneladende lige om hjørnet. Det er i hvert fald ganske sigende, at Graeme Duncan, der i sin bog om Mill og Marx klart var på den sidstnævntes side, her afslutter med at føre et ganske energisk forsvar for velfærdsstaten.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab

Wyn Grant, William Paterson og Colin Whitston, *Government and the Chemical Industry, A Comparative Study of Britain and West Germany*, Oxford: Clarendon Press, 1988, 341 s., £ 35.00.

Den foreliggende fremstilling har både tilknytning til det i begyndelsen af 1980'erne initierede projekt om erhvervs- og arbejdsgiverorganisationer, som havde base i Wissenschaftszentrum, Berlin, og et nyere, ligeledes internationalt, men engelsk forankret projekt, om relationerne mellem industri og stat. Læsning af bogen kræver dog ikke ubetinget et dybtgående kendskab til disse projekter.

Det centrale problem, der diskuteres, er, hvilke ligheder og forskelle den kemiske industri i henholdsvis England og Vesttyskland kan opvise. På den ene side er der tale om to lande med hver deres politiske traditioner. Disse må forventes også at præge den kemiske industri. På den anden side har vi jo at gøre med fuldstændig samme branche, der må antages at have en række fællestræk trods et bestemt nationalt tilhørsforhold. Hvad vejer med andre ord tungest: det nationale (divergerende) eller det industrispecifikke (konvergerende)? Dette spørgsmål stimuleres endvidere af, at der på det empiriske plan ofte er henvist til markante forskelle i industriens stilling i de to udvalgte lande.

For at besvare spørgsmålet interesserer forfatterne sig for eksempel ikke for den økonomiske succes, som den kemiske industri måtte fremvise. I centrum for undersøgelsen står derimod det politiske miljø, som denne gren af industrien er integreret i, og med henblik på nærmere at diskutere dette miljø præsenteres termen »policy community« i et særskilt afsnit. Det er et ganske instruktivt og inspirerende afsnit, og selv om alt langt fra finder anvendelse i den empiriske undersø-

gelse, lægges her selve det teoretiske fundament. »Policy community«-begrebet er delvis lånt fra studier af offentlig administration, men det demonstreres overbevisende, hvordan det lader sig anvende ved studiet af en given industri. Det må indrømmes, at der er en stor lighed mellem dette begreb og sektorbegrebet. En vis forvirring hersker nu og da i fremstillingen. Kort fortalt består forskellen imidlertid i, at sektoren opfattes som en økonomisk enhed, hvorimod »policy community« er det politiske liv i form af diverse offentlige og private institutioner, der omgiver denne og måske endog viser, at den økonomisk inspirerede afgrænsning er for rigid og ikke svarer til den politiske. Forfatterne opstiller tre kriterier for eksistensen af et »community«: differentiering, specialisering og interaktion, hvor det følgelig må have distinkte træk, der adskiller det fra andre, ligesom der internt må være en arbejdsdeling, der dog ikke umuliggør indbyrdes kontakter og en fælles referenceramme. Identiske interesser fordres ikke.

Efter opstillingen af dette grundlag kan man give sig i kast med at undersøge, hvorvidt der overhovedet eksisterer en sådan form for »overbygning« i den kemiske industri i England og Vesttyskland, og hvor den er mest veludviklet. Interessen samler sig om: situationen internt i industrien, relationerne til myndighederne, herunder EF-institutionerne, forbindelserne til den finansielle sektor, og fagbevægelsen. Som et særligt område behandles miljøpolitikken indgående. Der argumenteres egentlig ikke for valget af aktører og politikområder. Det forekommer at være et fornuftigt valg, men overvejelser over for eksempel aktørernes relative betydning kunne ønskes.

Selv om branchen i England ligefrem har sin egen afdeling i Industriministeriet, menes kontakten i Vesttyskland at være tættere og i hvert fald langt mere formaliseret. Man har der mange forbundsfæller – og sandelig også modstandere – i politik og administration. I Vesttyskland ser vi desuden, at kontakterne på nationalt niveau suppleres af relationerne på forbundsstatsplan, som jo mangler i England. Kontakten til myndighederne varetages typisk i Vesttyskland af erhvervsorganisationerne, der indgår i et sammenhængende og veludviklet organisationssystem, men de enkelte virksomheder i England spiller en selvstændig politisk rolle, uden at det kollektive via organisationerne bliver direkte overflødiggjort. Disse gode kontakter, som altså alt i alt er mest udviklet i Vesttyskland, udelukker på ingen måde en distance til myndighederne. Animositeten over for subsidier finder vi egentlig begge steder, men den er særlig markant og ideologisk funderet i Vesttyskland. De myndigheder, industrien konfronteres med, er imidlertid ikke blot af en ren national karakter. Med rette peges på, at EF-aspektet gerne forsømmes eller blot optræder som et appendiks til den egentlige nationalt betonedede analyse. Dette bliver stadig mere uholdbart i takt med integrationen, og selv så erfarne forfattere, som vi her møder, er overraskede over den fremtrædende rolle diverse EF-institutioner faktisk spiller. Denne side bliver derfor behandlet indgående. Vi nøjes heldigvis ikke med blot at få påvist, hvordan kontakter til disse institutioner er udviklet, idet det tillige understreges, at med samme regulering af de to industrier og deres placering i samme omfattende »policy community«, er der en tendens til nivellering af hidtidige nationale forskelle og opløsning af nationale miljøer. Denne konvergeringstendens er måske alligevel ikke så

fremskreden, som her antaget. Således forfølger branchen to forskellige strategier: I England, hvor miljøbevægelsen stadig er svag og miljøreguleringen mindre restriktiv, er man stemt for en udstrakt grad af national regulering. Præferencerne i Vesttyskland er anderledes. Da miljøbevægelsen er stærkere og den offentlige regulering mere striks, foretrækker man samlede vesteuropæiske løsninger, eftersom kravene bliver mildere og chancen for at udelukke grønne bevægelser fra beslutningsprocessen er større.

Også industriens finansielle betingelser samt relationerne til arbejdersiden behandles. Forholdet til den finansielle sektor er udbygget i begge lande. I England synes virksomhederne inden for den kemiske industri i højere grad at være selvfinansierende. De har dog også deres banker at støtte sig til, om end samme interdependens som i Vesttyskland ikke menes at gøre sig gældende. Der synes den såkaldte »housebank model« dog svagere end ofte antaget. Hvad fagbevægelsen angår, er den organisatorisk mere fragmenteret i England, og forhandlingssystemet er mindre udviklet.

På baggrund af dette detaljerede studie, er det ikke svært at slutte, at der i begge lande er udviklet et såkaldt »policy community« omkring den kemiske industri. Forfatterne synes i høj grad at betone de mange fællestræk, og mener, at forskellene ofte kan bero mere på former end på indhold. Det er rigtigt, at mange ligheder springer i øjnene. Men der findes jo samtidig en række signifikante forskelle, som det jo absolut også lykkes at trække frem i lyset. Hvad skyldes denne mindre slagside i bogens konklusion så? Udgangspunktet var at efterprøve, hvorvidt der var betydelige forskelle, således som det i anden litteratur ofte er fremført. I bestræbelserne på at afkræfte disse antagelser bliver de tre forfattere en smule overivrige. Dette må være tilgivet, da det lykkes at indfange et væld af såvel nationale særtræk som branchespecifikke lighedspunkter samt de vigtige internationaliseringstendenser, der nu tenderer mod at opløse førstnævnte.

Karsten Ronit

Institut for Erhvervsret og Politologi

Jørgen Albæk Jensen, *Parlamentarismens statsretlige betydning. Det parlamentariske principps betydning for forholdet mellem Folketing og regering*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1989, 168 s.

Bogen er en licentiatafhandling fra Institut for Offentlig Ret ved Aarhus Universitet. Der er sket eller ved at ske mange nye ting i dansk parlamentarisme i den sidste lille snes år. Set fra et politologisk synspunkt er det såre velkomment at emnet tages op til fornyet statsretlig drøftelse. Bogen dækker det bredt: regeringsdannelse og -afgang, valg, mistillidsdagsordener, finanslovsforkastelse, kabinets spørgsmål, folketingsbeslutninger, prærogativer, markedsudvalgets stilling, stadfæstelse af vedtagne lovforslag mv. Den er en løbende drøftelse af statsretlig teori, politisk praksis og såkaldt »reale hensyn«, og dens konklusioner er klart ud-